

KADİR IŐIK

YOLDA OLMAK

Yurdabeke

“Sana bu güzel yolculuęu verdi İthaka.
O olmasa, yola hiç çıkmayacaktın.
Ama sana verecek bir Şeyi yok bundan başka.”
Konstantinos Kavafis
Çeviri: Cevat apan

TİFLİS

Burnumun direğini sızlatan keskin bir kokunun içine uyan-
dım. Sol yanım boş, Meral yatağın kenarına oturmuş ayak
tırnaklarına oje sürüyor. Gözümü açtığımı görünce bana
baktı. Arkamı döndüm, tekrar uyumaya çalıştım. “İlk kez
oje kokusundan rahatsız olmayan bir erkek gördüm,” dedi.
Sesi gür çıktı. Kulağında kulaklık, müzik dinliyor. Önünde-
ki sandalyede beş kutu oje ve bir şişe aseton. Doğrudum,
“Günaydın,” dedim ama duymadı. Yeni bir şehirde güne ne-
şeli, enerjik ve daha erken başlayabilirdim eğer yola bir başı-
ma çıksaydım.

Otelin kahvaltısına geç kaldık. Otele yakın, çoğu işyeri
ve lokantanın Türklere ait olduğu Marjanishvili Caddesi’nde
yiyecek bir şeyler bakıyoruz. Aylardan ağustos, hava sıcak.
Güneşin altında dolaşmanın şakaya gelir yanı yok. Gürcüce
sıcak kelimesinden türeyen Tiflis, adının hakkını veriyor.

Pek kalabalık olmayan geniş caddede kulağımıza Türkçe
konuşmalar çalınıyor. Meral ne yiyeceğine karar veremedi.
Tabelasında “Hayat” yazılı bir pastanenin vitrininde acıba-
dem, poğaç, simit ve kahvaltılık şeyler gördü. Tanıdık bir
yer, daldık içeri. Pastanenin sahibi ve işletmecisi Ömer, yıllar
önce Tiflise üniversite okumak için gelmiş, yaş kemale erince

memlekette bir kızla evlenmiş, bir de çocuk yapmış. Bir türlü alışkanlığa dönüşmeyen evliliği yürümüyor. Ömer anlatıyor, ben dinliyorum, Meral de acıbadem yiyip Instagram'a yüklediği fotoğrafların altına yorum yazıyor. Belki olaya kadın gözüyle yaklaşır ve bir yorum yapar umuduyla bazen Meral'e bakarak konuştuğu da oluyor Ömer'in. Oysa bilmiyor, Meral kendinden başka kimseyi önemsemez, hakkında böylesine önemli bir bilgiye sahip olmak zaman alıyor. Anladığımda geç kaldığımı fark ettim, güzelliğine aldandım belki de. Beraber olmamız, bu geziye çıkmamız sanırım ilişkimizi kurtarmak adına yaptığımız son girişim. Hüsrarla sonuçlanacağını dün gece havaalanında yaşadığımız tartışmadan anladım.

Meral acıbademlerini bitirdi. "Hadi kalkalım," dedi. Ömer'e baktım, "Bence boşanmak iyi fikir, hayat kısa, boşa, gönder memleketine," dedim. Meral yüzüme baktı. Ömer sanki bir şey daha söyleyecekti. Meral, "Anlattığınız şey tam bir evlilik, başka ne bekliyorsunuz ki, devam edin," dedi Ömer'e, "kavga varsa o ilişki bitmez, devam edin." Oldukça ciddi göründü gözüme. Dışarı çıktıktan sonra bana döndü, "Ama kavgayı bir kişi çıkarıyorsa, öbürü sadece seyirci kalıyorsa bitmiştir," dedi. Kavga çıkarana ben değildim.

Şehrin yirmi kilometre dışında, eskiden, yani çok eskiden Gürcistan'ın başkenti olan Mtskheta'ya gidiyoruz. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan bu küçük kasabadaki Svetitskhoveli Katedrali ilk durağımız. Karşıdan birbirine eklenmiş dik çatılı evler gibi görünüyor. Güzel bir yapı. Taş duvarlarında geçmiş günümüze taşıyan izler, güzel yaşlanan bir adamın suretine bürünmüş. Bir süre dışarıdan seyrettik, sonra etrafını dolandık. On birinci yüzyılda inşa edilen katedral, Gürcüce "Yaşayan Sütun" anlamına geliyor. Hatta o sütunun içinde İsa'nın cüppesinin gömülü olduğuna inanılıyor.

Kapriyle içeri girmem yasak. Etek gibi belime bağlamam için siyah bir bez parçası verdi görevli. Meral'e de eşarp.

"Bu, her gün yüzlerce kişinin saçına başına değiyor, takmam."

Tanrı'nın evine, iki farklı renkte boyadığı dalgalı saçlarıyla girmesi yasak.

"Katedral dışarıdan da güzel, ben içini gezerken sen de dışarıda gezin, sonra gördüklerimizi birbirimize anlatırız."

"Haklısın, konuşacak bir şeyin olur," dedi.

Pek nadir de olsa bazen böylesine önemli konular üzerine ortak bir yol bulabiliyoruz. Son anda kapıdan seslendi.

"Fotoğraf çekmeyi unutma."

Katedrale girdiğimde ilk baktığım yer tavan. İhtişamlı. Sonra duvarlar, duvarlara binlerce yıl önce yapılan freskler, fresklerin canlılığı. Savaş döneminde bir ara Ruslar, katedrali silah deposu olarak kullanmış, dolayısıyla freskler zarar görmüş ama yine de günümüze kadar pek yıpranmadan duvarda, yerli yerindeler. Birçok kilisede fresklerin duvarlarda anlattığı konular aynı ama ayrıntılar birbirinden çok farklı. Onları yapan sanatçıların isimleri yok, hiçbir yerde yazılı değil, burada da görülmesi gereken en önemli şey, o sanatçıların elinden çıkmış duvar resimleri. Sonra mimari.

İçerideki tütsü kokusu huzur verici. Bana ölümü, cenaze törenlerini hatırlatan orgun sesi uzak bir yerlerden geliyor. Birçok ziyaretçi kutsal yerlere dokunuyor, ikonaları öpüyor, dua ediyor, istavroz çıkarıyor. Secdeye varıp katedralin kutsal tabanını öpenler de var. Bir freskte çarmıha gerili İsa'nın sağında ve solunda UFO olduğu iddia edilen şekillerden dolayı katedrale aynı zamanda UFO katedrali denildiğini orada öğrendim. Yakından bakınca uçan ahtapotlara benzeyen UFO'ların varlığı veya yokluğu ilgimi çekmiyor. Ben, elimde

kalan ömrümü yaşamaya çalışıyorum. Bir şeylerin ispatıyla harcayacak zamanım yok. Tanrı da UFO'lar da kendilerini bir sır gibi sakladıklarına göre ya yoklar ya da varlıklarını insanlara ispatlama gereği duymuyorlar.

Katedralde nikâh töreni yapılıyor. Genç bir çift, Ömer'in bitirmeye çalıştığı işe giriyor. İyi ve kötü günde birlikte ömür tüketmek için Tanrı'nın huzurunda yemin ediyorlar. Etrafta siyah uzun elbiseleriyle papazlar, başları kapalı kadınlar, çıplak bacaklarını örten siyah bez parçalarıyla turistler dolanıyor. Bizi anadan üryan yaratan Tanrı'nın çıplaklığa karşı bu derece titiz olmasını aklım almıyor. Oysa onun evinde güvende olmamız gerekiyor, özellikle kadınlar istediği gibi giyinebilmeliydi ama en çok onun evinde kapanıyorlar. Peygamberlerin içinde birkaç kadın olsaydı belki dünya daha renkli bir yer olurdu.

Dışarı çıkmak gelmiyor içimden ama çıkıyorum. Meral, bin yıllık taş duvarın gölgesinde tek başına oturmuş beni bekliyor. Sıkıntılı. Terliklerinin ön kısmından sarkan tırnaklarını gökkuşağının renklerine boyamış. Uykuyu sevmesine rağmen sabah erkenden sırf bu iş için uyandı ve ben ancak şimdi, karşıdan bakınca gördüm.

"Nasıldı, içeri girmemekle bir şey kaybettim mi?" diye sordu.

"Tırnakların güzel görünüyor," dedim.

"Niçin bu kadar kaldın içeride?"

"Tanrı'nın öteki evlerinden biraz daha büyüğü, daha görkemlisi, çok şey kaybetmedin."

"Fotoğraf çektin mi?"

"Yasaktı."

Çantasını aldı, düştü önüme. Kasabanın sokaklarındaki şarap dükkânlarına girip çıkıyoruz. Her dükkânda Meral tatlı, ben kuru şaraplardan tadıyorum. Dükkânın birinde şarap

doldurulmuş domuz derisi ilgimizi çaktı, birer kadeh de orada içtik. Yeterince sarhoş olunca karnımızı doyurmak için bir restoranda Gürcülerin meşhur yemeği khinkali sipariş ettik. Çok güzel değil, kötü de değil; çocuk yumruğu büyüklüğünde mantı, bilindik mantı tadı, sadece biraz daha tuzlusunu. “Annem daha güzelini yapar bunun,” dedi Meral.

Dönüş yolunda nehrin ikiye ayrılan kolları arasındaki tepeye çıkmamızın nedeni yukarıdan manzarayı izlemek. Azize Nino adına yapılan Ortodoks kilisesini gördük. Azize’nin Kapadokya’dan kaçıp oralara yerleştiği rivayet ediliyor. Saçlarının arasına sakladığı İncil ile o an bulunduğumuz tepeye sığınmış, misyonerlik faaliyetlerini burada sürdürmüştü. O günlerde insanların çok fazla seçeneği yoktu, tek uğraşları dindi, hayatlarının merkezindeydi.

Güneş batmak üzere, bendeki rahatlık Meral’i gereksiz yere endişelendiriyor.

“Birileri bizi buradan alacak nasılsa, telaşa gerek yok,” dedim.

Gürcüler sıcakkanlı, yardımsever ve iyi insanlar. Tiflis hakkında, buraları daha önce görenlerden aldığım bilgiler hep bu yönde. Üstelik güvenli bir şehir, hava sıcak, geceyi dışarıda geçirmemizde bir sakınca olacağını düşünmüyorum.

Ertesi gün, Meral’in görülmesi gereken yerler listesinin en tepesinde yer alan Old Town’a vardık. Arnavut kaldırımolu dar sokaklarda eski yapılar, mabetler, barlar, şarapevleri karşılıklı sıralanmış. Adım başı bir ressam, müzisyen, antika eşya tezgâhı, heykeller ve her yerde dilenci çocuklarla karşılaşırız. Meral birçok heykelin yanında duruyor. Makineyi bana verip fotoğraf çektiriyor ve her seferinde bu işte ne kadar kötü olduğumu söylüyor.

“Elimden geleni yapıyorum.”

“Özenmiyorsun.”

Meral'in turist ofisinden aldığı haritayla yolu bulmak kolaylaşıyor. Artık kimseye adres sormuyoruz. Nereye, ne zaman, nasıl gittiğimi pek umursamıyorum. Peşi sıra yürüyorum, onun belirlediği, istediği her yere itiraz etmeden gidiyorum. Şehrin kalabalık, herkesçe bilinen caddesi Rustaveli'ye düştü yolumuz. Birçok resmi binanın bulunduğu uzun ve geniş bir cadde. Trafik hızlı akıyor; sürücüler yayaları pek takmıyor, genellikle fren yerine kornaya basıyor. Görkemli parlamento binası, tiyatro, postane ve caddenin kalabalığı bize şehrin merkezinde olduğumuzu hissettiriyor. Binaların yenilenen önyüzleri ile hiç dokunulmayan arka, görünmeyen tarafları birbirinden farklı. Şehrin fakirliği varlıklı bir insanın sonradan yoksullaşmasını andırıyor. İnsanlarla sohbete durunca, yol sorunca ya da Tiflis'te yaşam hakkında konuşunca davranışlarında geçmişten gelen asaleti ve yerleşik bir kültürün izlerini görmek mümkün.

Rustaveli Caddesi, Tavisuplebis Moedani, yani Özgürlük Meydanı'nda son buluyor. Saint George'un mızrakla bir dragonu öldürdüğü altın sarısı heykeli, elli metrelik bir kaide üzerine yerleştirilmiş. Bu heykelin muadillerini daha önce birçok şehirde gördüm.

Çelik ve camdan Barış Köprüsü, dünyanın en ilginç köprülerinden biri. Meral köprüyü incelerken burun kıvrıdı, "Ne özelliği varmış bu köprünün, Malabadi Köprüsü, Cendere Köprüsü'nü görmemiş bunlar," dedi. Bazen doğru şeyleri tam yerinde söylüyor, katılmamak elde değil. Köprüden nehrin karşı tarafına geçiyoruz. Meral elindeki haritadan şelaleye giden yolu bulmaya çalışıyor.

Sülfür hamamlarının olduğu bölgede, hamamlardan birinin kapısında oturan adamdan içeriye bakmak için izin istiyor. Bu ve benzeri isteklerinde en şuh hâlini takınır, gülüm-

ser. Küçük kara gözleri parlar, dudakları öne doğru kıvrılır. Onu tanımayan biri için ne kadar da hoş bir kadın dememek elde değil. Adam da gülümseyerek içeri bir göz atmamıza izin verdi.

Meral birkaç adım ilerledi, ardından ben. Sonra aniden önümde durdu, sanki ileride kapıdan çıkan adamın üzerinde hiçbir şey yoktu ya da bana öyle geldi. Meral eli burnunda dışarı çıktı. İçerisi çürük yumurta gibi kokuyor, bir süre bekledim ama kokuya alışamadım, ben de çıktım. Kapıda oturan adam bize bakıyor, niye hemen çıktığımızı anlamış olmalı, sırtıyor. Ona Leghvtakhevi Şelalesi'nin yolunu sorduk. Meral anlamadım, dese, adam kolundan tutup şelalenin altına götürecekti. Ama orada olmam adamın aklından geçenlere engel.

Küçük bir kanyonun içinden kıvrılan tahta yolda yürüyerek ulaşıyoruz şelaleye. Birkaç metre yüksekten akan küçük bir su. Bir süre üzerimize sıçrayan su kabarcıkları atlında serinliyoruz.

Öğleden sonranın en sıcak, durgun, insanların gölgeliklere çekildiği saatlerde teleferikle Narikala Kalesi'ne çıktık. Şehir yukarıdan bakınca çukurda kaldı, dört bir yanı dağlar ve tepelerle çevrili. Tiflis'in bilinen en eski yapısı kale için Gürcüler, "şehrin kalbi ve ruhu," diyor. İçinde bir de kilise var, arka tarafı uçurum. Bir yanı kurumuş, sararmış otlarla kaplı. Bakımsız bir alan. Yamaçlardaki ağaçlar sıcaklığın altında solmuş. Etrafta birkaç kişiyle karşılaştık, turist olmalılar. Sıcakta kaleyi ziyaret eden tek aklievveler olmadığımızıza seviniyorum. Yürüme yolunun dışına çıkmadan tekrar şehrin içine daldık. Fünükülerle bir başka tepeye çıkıyoruz. Yukarısı esintili. Şehir bulunduğumuz noktadan daha net görünüyor.

Ortasında Mtkvari Nehri'nin geçtiği Tiflis, eski ve bakımsız

yapılarıyla ortaçağdan, köprüleriyle Avrupadan, kenar mahallelerindeki devasa tektip binalarıyla Sovyetlerden izler taşıyan bir şehir. Debisi oldukça düşük nehirde turistleri gezdirecek tekneler yok ama üzerinde şehrin iki yakasını birbirine bağlayan çok sayıda köprü bulunuyor. Irmak bir yılan gibi kıvrılıyor. Eski evler ve arasına sıkışmış yeşil alanlar çoğunlukta. Pek gökdelen yok, hatta hiç yok, umarım hiçbir zaman olmaz.

Mtatsminda Parkı'nın içinde bir kafede oturduk. Garson kıza, tereyağından yapılan hamur işi peynirli haçapuri sipariş ettim. Meral bilmediği, daha önce yemediği her şeye karşı son derece temkinli. Tadını soruyor, "Güzel," diyorum. Ucundan bir parça alıp ağzına atıyor.

"Buna mı güzel diyorsun?"

"Tamam, güzel değil ama benim canım çekti, kalanını da yiyeceğim."

Kafede soğuk biralarımızı yudumlarırken, şehrin her tarafından görülen Kartlis Deda heykeline bakıyoruz. Sonraki gün öğle vakti heykelin bulunduğu tepeye gideceğiz ama bence gitmesek de olur. Meral gitmek isterse gideceğiz, yani tamam, diyeceğim, gidelim, madem istiyorsun, hadi gidelim o zaman. O da muhtemelen tamam, sen kazandın, gitmeyelim, diyecek.

Tiflis'in sembolü kabul edilen Kartlis Deda, bir elinde şarap kadehi bir elinde kılıç tutuyor. Bunun anlamı, dostlarını şarapla düşmanlarını kılıçla karşılaması.

"Kılıç sağ elinde olduğuna göre düşmanlarını dostlarından daha çok ciddiye alıyor," dedim. Meral, yüzüme baktı.

"O bir rahibe, öteki tarafa bakire gitmeli, o yüzden kılıcı göbekaltında yatay tutmuş."

"Önce şarap sunarsa bir uzlaşma yolu bulunur ve kılıcı kullanmak zorunda kalmaz," dedim. Dün içtiğimiz şaraplar-

dan sonra bütün silahlarımızı kenara bıraktığımızı hatırlıyorum. Gecemiz pek renkli geçmedi ama birkaç konuda anlaşmıştık. Maalesef güzel şeyler hep kısa sürüyor.

“İsa'nın, sağ yanağına tokat yersen sol yanağını çevir hikâyesine de Tiflis gibi dindar bir şehre de uymayan bir heykel.”

“Düşmanlarınızı dostlarınızdan daha yakın tutun, demiş senden akıllı biri,” dedi. Aklımla dalga geçmeye bayılıyor.

“Saçma, dost dediğin birine karşı neden temkinli olasın ki?”

“Çünkü insan her zaman en büyük kazığı dostundan yer.”

“Yani bir dostun, bazı durumlarda düşmandan tehlikeli olduğunu mu söylüyorsun, öyleyse insanın en yakınında olması gereken sevgilisi ya da eşi büyük tehlike arz ediyor.”

“Kesinlikle, Sezar'a hançerle öldürücü darbeyi vuran Brutüs'tü.”

“Şu sanat eserinden anladığın bu mu,” dedim.

“İçinde şiddet barındıran bir şeyi sanat eseri olarak değerlendirirsen, bir anlam çıkarmana gerek yok.”

“Görmüyor musun, kadın elinde şarap kadehi tutuyor.”

“Bir kadının elinde şarap kadehi varsa kılıcı görmezden gelebilirsin, kimse ona düşman gözüyle bakmaz.”

“Kadınlar için dediğin doğru, peki ya bizler için?”

“O zaman durum değişir elbette.”

“Peki, neymiş sanat eseri, buna sen mi karar veriyorsun?”

“Hayır canım, ben bakıp geçiyorum, senin gibi üzerine saatlerce kafa yormuyorum. Adamlar yapmış, aferin, deyip geçemez misin?”

“Senin gibi mi?”

“Herkes gibi.”

“Herkes gibi olsaydık, mutluluğumuza diyecek yoktu, bir de çocuk yapmış, evimizde oturuyorduk.”

“Tatile çıkacağım, diyen sendin.”